

De oorkonden van de abdij van Thorn
950-1300

bewerkt door dr. G.A.M. Van Synghel

met medewerking van
mr. drs. Th. Ebben, dr. J. Hartmann en drs. A.M.P.P. Janssen

LGOG
Roermond 2023

WERKEN UITGEGEVEN DOOR KONINKLIJK LIMBURGS GESCHIED- EN OUDHEIDKUNDIG
GENOOTSCHAP, DEEL 29

© Koninklijk Limburgs Geschied- en Oudheidkundig Genootschap, Roermond 2023

Het werk van het Koninklijk Limburgs Geschied- en Oudheidkundig Genootschap wordt in belangrijke mate ondersteund door de Provincie Limburg

provincie limburg

De uitgave van dit boek is mogelijk gemaakt door het Huygens Instituut voor Nederlandse geschiedenis en cultuur te Amsterdam (KNAW), het Regionaal Historisch Centrum Limburg te Maastricht, het Koninklijk Limburgs Geschied- en Oudheidkundig Genootschap te Maastricht en de Stichting Limburgse Oorkonden.

 **huygens
instituut**

historisch **centrum limburg**

KONINKLIJK
LGOG

stichting
**Limburgse
Oorkonden**

ISBN: 9789 071 5812 67

Vormgeving en druk: 5NUL8 Grafische Producties, Berg en Terblijt

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever, without prior written permission from the publisher.

Woord vooraf

Het project ‘Limburgse Oorkonden’ is geëntameerd door de Commissie Bronpublicaties van het Koninklijk Limburgs Geschied- en Oudheidkundig Genootschap. Doel is de kritisch-wetenschappelijke editie van ca. 440 oorkonden van kapittels en kloosters die worden bewaard in de archieven van het huidige Nederlands-Limburg vóór 1301. Dankzij de opname van het project in het onderzoeksprogramma van het Huygens Instituut voor Nederlandse geschiedenis en cultuur kon de bewerking in 2017 van start gaan. De oprichting van de Stichting Limburgse Oorkonden in 2017 zorgde voor een organisatorische inbedding en de uitbreiding van de editie met publieksgerichte website.¹

Het eerste deel, gewijd aan de oorkonden van het klooster Sint-Gerlach te Houthem, is gepubliceerd in 2022, zowel analoog als online. Een jaar na de verschijning van dit deel is de editie van 73 oorkonden van de abdij van Thorn afgerond.

Bij de totstandkoming van deze publicatie gaat allereerst grote dankbaarheid uit naar de vertalers van de oorkonden, mr. drs. Th. Ebben, dr. J. Hartmann en drs. A.M.P.P. Janssen. Zij hebben zich op geheel vrijwillige basis uitstekend van deze moeilijke taak gekweten. Voor de becommentariëring en correctie konden we een beroep doen op de bijzondere expertise van prof. dr. em. C.H.J.M. Kneepkens, hoogleraar Middeleeuwse Latijnse taal- en letterkunde. Ook dr. G. Venner, voormalig chartermeester van het Historisch Centrum Limburg (HCL) te Maastricht, bracht wezenlijke correcties aan bij de vertalingen van een aantal juridische teksten. Dr. R. Hackeng bood paleografische hulp bij de stichtingsoorkonde van het begijnhof van Thorn, die enkel in een zeventiende-eeuwse vertaling is overgeleverd.

Veel dank is verschuldigd aan mw. drs. L. Wiggers, directeur van het HCL, en drs. Ingmar Koch, rijksarchivaris in Limburg, voor het faciliteren van het onderzoek. Mw. drs. A.-S. Vanhees verzorgde opnieuw uiterst deskundig de fotografie van de oorkonden en de zegels. Dank ook aan de toegewijde medewerkers van de studiezaal voor hun onvermoeibare zoektocht en bezorging van de originele stukken.

De editie van een oorkondenboek is een werk van lange adem en kan niet tot stand komen zonder de waardevolle adviezen en kritische opmerkingen van een deskundige begeleidingscommissie. Deze commissie bestond uit prof. dr. em. O. Kneepkens, voorzitter, dr. E.C. Dijkhof, dr. H. van Engen, prof. dr. E. de Paermentier en dr. G. Venner. De bewerker en de vertalers zijn de commissieleden zeer erkentelijk voor hun betrokkenheid en grote inbreng, ieder vanuit zijn of haar specifieke expertise.

Een laatste woord van dank gaat naar de bestuursleden van de Stichting Limburgse Oorkonden, die onder de bezie-lende leiding van Ad Veenhof dit project mogelijk maken. Daarvoor ben ik hen zeer erkentelijk.

Geertrui Van Synghel | Huygens Instituut voor Nederlandse geschiedenis en cultuur, 26 juli 2023

¹ www.waarvanakte.eu. De huidige bestuursleden van de Stichting Limburgse Oorkonden zijn: drs. A. Veenhof (voorzitter), Ir. J. Zuidam (secretaris), P. Gomolka (penningmeester), J. Hol, drs. K. Majoor, mr. dr. Th. J. van Rensch en E. van de Ven.

Inleiding

Het *Oorkondenboek van Limburg* is gericht op de kritisch-wetenschappelijke uitgave van de oorkonden die uitgevaardigd zijn vóór 1301 en zich in de archieven van Nederlands-Limburg bevinden. Deze middeleeuwse stukken berusten hoofdzakelijk in het HCL te Maastricht, in de fondsen van kerkelijke instellingen, zoals het klooster Sint-Gerlach te Houthem, de proosdij Meerssen, de abdij van Thorn, de Maastrichtse kloosters van de Witte Vrouwen, Augustijnen, Jezuïeten, Kruisheren en Predikheren, de Maastrichtse kapittels van Sint-Servaas en Onze Lieve Vrouw, het Sint-Elisabethklooster te Nunhem en het klooster Keizersbos te Neer.¹ Daarnaast berusten nog negen originele oorkonden in de archieven van Sittard en Venlo, in de sacristie van de Sint-Martinuskerk te Venlo en in het Huisarchief Kessel en het Huisarchief Scheres in het HCL te Maastricht.

De uitgave beperkt zich tot de ca. 440 oorkonden die nog niet eerder in een moderne kritisch-wetenschappelijke editie zijn uitgegeven. Bijgevolg worden de oorkonden van de Munsterabdij, een aantal Roermondse instellingen en de abdij Kloosterrade niet opnieuw gepubliceerd in het *Oorkondenboek van Limburg*.² Ook de Limburgse oorkonden die verspreid uitgegeven zijn in de *Oorkondenboeken van Holland en Zeeland*, Noord-Brabant en het Sticht Utrecht vallen buiten deze editie.³

Bij de uitgave van de Limburgse oorkonden is geopteerd voor een bewerking in deelprojecten. Het eerste deel is gepubliceerd in 2022 en bevat de oorkonden van het klooster van Sint-Gerlach te Houthem.⁴ De 40 oorkonden uit dit fonds zijn ook online gepubliceerd, verrijkt met publiekssamenvattingen en toelichtende verhalen in het Nederlands, Frans, Engels en Duits.⁵

In dit tweede deel worden 73 oorkonden van de abdij van Thorn uitgegeven, bewaard in het HCL. Van deze 73 oorkonden zijn er vijftien nooit eerder gepubliceerd (zie hierna nrs. 14, 22, 25, 27, 34, 36, 48, 49, 50, 53, 55, 56, 57, 58 en 69). De niet eerder uitgegeven oorkonden betreffen onder meer een vonnis inzake het geschil tussen de pastoor van Beek en de abdij van Thorn in 1266, een oorkonde uit 1268 over de wijding van vijf altaren in de abdij van Thorn, het testament uit 1270 van de pastoor van Oeteren, waarin hij de abdijen van Thorn en Oeteren begunstigt, drie stukken uit 1283 van de pastoor van Geertruidenberg en de bisschop van Luik inzake geschillen met de abdij van Thorn, twee oorkonden uit 1287 inzake een geschil van de abdij met de pastoor van Thorn, een oorkonde over de stichting van het begijnhof te Thorn in 1287 en een oorkonde uit 1299 inzake het conflict van de abdij met de pastoor van Beek.

Van de 73 oorkonden zijn er 38 eerder in een modern kritisch-wetenschappelijke editie gepubliceerd. Deze worden hier met een vertaling uitgegeven. Het gros daarvan, namelijk 25 stuks, handelt over bezittingen en rechten in de huidige provincie Noord-Brabant. Deze zijn gepubliceerd in het *Oorkondenboek van Noord-Brabant* (hierna nrs. 3, 8, 11, 12, 13, 15, 16, 17, 18, 19, 21, 35, 40, 41, 42, 44, 46, 47, 63, 64, 66, 67, 68, 71 en 73). Verder zijn er tien oorkonden uitgegeven in het *Oorkondenboek van het Sticht Utrecht*, waaronder een aantal inzake de conflicten van de abdij van Thorn met de Sint-Paulusabdij te Utrecht over de tienden te Avezaath en Hemert (hierna nrs. 4, 10, 24, 26, 28, 29, 30, 31, 32 en 33). Twee oorkonden betreffen het territorium van Holland en Zeeland (hierna nrs. 2 en 61) en de oudste, vervalste oorkonde uit 950 is uitgegeven door Gysseling en Koch (hierna nr. 1).

Hoewel in nagenoeg alle modern-kritische oorkondenboeken vertalingen van middeleeuwse oorkonden ontbre-

1 Maastricht, RHCL, respectievelijk toegangsnummers 14.D003, 14.D033, 01.187A, 14.D030, 14.D014, 14.D022, 14.D023, 14.D028, 14.B002A, 14.B001, 14.D035 en 14.D034. De originele oorkonden van het klooster Keizersbos bevinden zich in het archief van de abdij Averbode (B).

2 Zie voor de editie van deze stukken Harenberg en Polak, *OGZ*; Polak, *OGZ*; Polak en Dijkhof, *Oorkondenboek Kloosterrade*.

3 Zie hiervoor Koch, Kruisheer en Dijkhof, *OHZ*; Camps, Dillo en Van Syngel, *ONB*; Van Syngel, *DONB*; Muller, Bouman, Heeringa en Ketner, *OSU*.

4 Van Syngel, *Oorkonden Sint-Gerlach*.

5 www.waarvanakte.eu.

ken, is er voor gekozen om in dit project vertalingen op te nemen. Dit in navolging van het *Digitaal Oorkondenboek van Noord-Brabant* (www.donb.nl). We zijn ons ervan bewust dat aan vertalingen van middeleeuwse oorkondeteksten veel haken en ogen kleven, maar hebben toch gemeend dat de toevoeging van eigentijdse vertalingen een bijzondere dimensie geeft die de bronnen toegankelijk kunnen maken voor een groot publiek.

Theo Ebben vertaalde de oorkonden nrs. 38, 39, 40, 41, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 55, 61 en 63, Guus Janssen de nummers 3, 19, 21, 27, 37, 44, 57 en 58, en Geertrui Van Synghel de nummers 18, 23, 34, 53, 56, 60, 62, 64, 67, 68 en 69. Jan Hartmann leverde letterlijke vertalingen aan van de oorkonden nrs. 1, 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 20, 24, 26, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 35, 42, 43, 54, 59, 65, 66, 67, 71, 72 en 73; deze zijn daarna door Geertrui Van Synghel herbewerkt. Gerard Venner maakte een vertaling van oorkonde nr. 25.

De abdij van Thorn

De abdij van Thorn is gesticht tussen 972 en vóór 992 door graaf Ansfried, afkomstig uit Teisterbant, een gebied dat tussen de Maas en Waal lag. De stichtingsoorkonde van de abdij van Thorn, uitgevaardigd door Hilzondis, echtgenote van graaf Ansfried en gravin van Strijen, dateert uit 992. Het is echter onmiskenbaar een vervalsing uit de zestiende eeuw, waarvan de tekst enkel via afschriften is overgeleverd.⁶

In het archief van de abdij van Thorn berust de oudste oorkonde van Nederland, een schenking door rooms-koning Otto I aan zijn leenman Ansfried in 950.⁷ Dit stuk wordt in het archief van Thorn bewaard omdat Ansfried de verkregen rechten later aan de abdij van Thorn schonk.

Of de abdij van Thorn vanaf de stichting een benedictinessenklooster was, kan sterk worden betwijfeld. Schoenmakers beargumenteert dat dit in Thorn waarschijnlijk niet het geval was, wat impliceert dat er ook nooit een dubbelklooster heeft bestaan. Op basis van de oorkonde uit 1102 (zie hierna nr. 5) oppert hij de mogelijkheid dat de abdij al vanaf dat tijdstip een sticht zou zijn geweest. De vermelding van de *canonici* (kanunniken) in de oorkonde van 1171/1172 (zie hierna nr. 6) bewijst dat het convent van Thorn op dat moment geen monastieke samenlevingsvorm had, maar een canonieke.⁸ Pas in 1231 is voor het eerst sprake van een kapittel van Thorn.⁹ De abdij groeide uit tot een stift voor hoogadellijke dames¹⁰ en ontwikkelde zich tot een rijksvorstelijke abdij. Na de Franse inval in 1797 is het stift officieel opgeheven. Alle abdijgebouwen, het paleis van de abdis-vorstin en andere stiftseigendommen werden in beslag genomen en daarna verkocht of afgebroken. Van het immense complex resteren nu nog de Stiftskerk, een bijgebouw en een tuinmuur, alsmede vele woningen van de stiftsdames.

Van het oudste zegel van de abdij van Thorn is geen enkel gaaf exemplaar bewaard gebleven. Een eerste overgeleverd exemplaar is bevestigd aan de oorkonde uit 1171/1172 van Odilia, abdis van Thorn (zie hierna nr. 6). Afgebeeld is Maria, gezeten op een bank, met in de rechterhand een staf met een lelie en in de linker een boek. Helaas is dit zegel zwaar beschadigd en blijft de lezing van het randschrift problematisch.

Oudste zegel van de abdij van Thorn, 1171/1172 (Maastricht, HCL, toegangsnr. 01.187A, archief Vrije Rijksheerlijkheid Thorn, inv. nr. 6) (foto S. Frankewitz)

- 6 Editie in Dillo-Van Synghel, *ONB II*, 16-29, nr. 892, en de vertaling hierna onder nr. 3. Het oudste overgeleverde afschrift van deze tekst dateert uit 1637. Zie ook de uitgebreide bijdrage van Aarts, 'Het 'eeuwige Strijen'', 139-173, alsmede Schoenmakers, *Officia propria*, 48-50.
- 7 Zie hierna nr. 1.
- 8 Schoenmakers, *Officia propria*, 63-67.
- 9 Zie Dillo-Van Synghel, *ONB II*, 968: 'Heldegundis, abbatissa, totumque capitulum de Toren'. Schoenmakers, *Officia propria*, 65, vermeldt waarschijnlijk abusievelijk het jaar 1213 als vroegste vermelding van het kapittel.
- 10 Voor de meest recente studie naar de geschiedenis van de achttiende-eeuwse stiftsdames, zie Welten, *De vergeten princessen*.

Het is op basis van een aantal andere, eveneens beschadigde exemplaren, door Venner als volgt gereconstrueerd: + S ... MARIA T.[] S ECCL(es)E.¹¹ In de dertiende eeuw is dit zegel van hoge artistieke kwaliteit licht gewijzigd door een scheiding aan te brengen tussen het zegelveld en het randschrift.

Pas in de dertiende eeuw voeren de abdisen van Thorn een eigen zegel. Hildegonde is de eerste abdis van wie een zegel bekend is. Het oudste, zwaar beschadigde exemplaar berust in het archief van het klooster van Sint-Gerlach te Houthem en hangt aan een oorkonde uit 1231/1232.¹² Hoewel er in het archief van de abdij van Thorn zeven originele oorkonden van Hildegonde zijn overgeleverd, is er geen enkel gaaf zegel van deze abdis voorhanden. De oorkonde van 10 juni 1261 bevat het duidelijkste fragment, hoewel het ook hier om een zwaar beschadigd exemplaar gaat. De abdis zit op een bank, met een boek in de rechter- en een correctieroede of palm in de linkerhand. Het door Venner gereconstrueerde randschrift luidt:

[+ H]ILDEGVNDIS D(e)I GR(ati)A THORNENSIS ECCL(es)IE AB(bat)ISSA.¹³

↑ Zegel van Hildegonde, abdis van Thorn, d.d. 10 juni 1261 (Maastricht, HCL, toegangsnr. 01.187B, archief Vrije Rijksheerlijkheid Thorn, voorl. inv. nr. 2219)

Een bezegeling door abdis Guda van Rennenberg is al aangekondigd in een oorkonde uit 1270,¹⁴ maar het eerste, zwaar beschadigde exemplaar dateert pas uit 1272.¹⁵ Hier wordt de abdis niet langer gezeten afgebeeld, maar staande, met een boek in de linker- en een correctieroede of palm in de rechterhand. Het door Venner gereconstrueerde randschrift op dit zegel luidt:

[G]VDA · D(e) · RENI(n)B(er)G · AB[***]A MONAST(er)II · THO(r)N(ensi)S.¹⁶

Zegel van Guda van Rennenberg, abdis van Thorn, d.d. 1 oktober 1287 (Maastricht, HCL, toegangsnr. 01.187B, archief Vrije Rijksheerlijkheid Thorn, inv. nr. 71)

Materiaalselectie en bewaring

In het Oorkondenboek van Limburg worden enkel de oorkonden van vóór 1301 uitgegeven die bewaard worden in de Nederlands-Limburgse archieven. Dit selectie criterium heeft tot gevolg dat historisch bronnenmateriaal in buitenlandse archiefcollecties buiten beeld blijft. Bij de abdij van Thorn kunnen we bijvoorbeeld verwijzen naar de originele oorkonden van Thorn die bewaard worden in het archief van de abdij van Tongerlo te Westerlo (B) of naar afschriften in het Algemeen Rijksarchief te Brussel (archief Rekenkamer van Brabant) en het Stadsarchief te Hoogstraten (B).

¹¹ Venner, 'Zegels Thorn', 31-33.

¹² Voor een afbeelding van dit zegel en de uitgave van deze oorkonde, zie Van Synghel, *Oorkonden Sint-Gerlach*, 30-31, nr. 3, en www.waarvanakte.eu/oorkonden/nummer-3.

¹³ Venner, 'Zegels Thorn', 33. Voor de uitgave van deze oorkonde met afbeelding, zie hierna nr. 15.

¹⁴ Zie hierna nr. 34.

¹⁵ Zie hierna nr. 37.

¹⁶ Venner, 'Zegels Thorn', 34.

Het archieffonds van de abdij van Thorn berust in het HCL te Maastricht en is opgesplitst in twee delen: toegangsnr. 01.187A, Vrije Rijksheerlijkheid Thorn, 10^e eeuw-1550, waarin zich de originele oorkonden en losse afschriften bevinden, en toegangsnr. 01.187B, Vrije Rijksheerlijkheid Thorn, 13^e eeuw-1797, met onder andere de cartularia.

Bewerking van de oorkonden

Van de 73 oorkonden in deze editie zijn er 60 in origineel bewaard gebleven,¹⁷ waarvan een aanzienlijk aantal licht tot zwaar beschadigd is met tekstverlies. De overige teksten zijn via latere afschriften en twee *deperdita* overgeleverd. Een *deperditum* is een oorkonde waarvan we de tekst niet kennen omdat er geen origineel of afschrift van is, maar enkel een vermelding *expressis verbis* dat het stuk er is geweest. Alleen wanneer een oorkonde uitdrukkelijk wordt genoemd of dat aan de hand van andere bronnen met zekerheid kan worden afgeleid dat er een oorkonde is uitgevaardigd, nemen we deze op als een aparte, verloren gegane oorkonde.

De oorkonden zijn chronologisch gerangschikt en doorlopend genummerd. Onder het nummer staat links de datum en rechts (indien vermeld) de plaats waar de oorkonde is uitgevaardigd. Elementen van de datum die niet in de oorkonde zelf staan maar door de bewerker zijn toegevoegd, staan tussen ronde haken. Daaronder volgt het kopregest, een korte samenvatting van de kwintessens van de inhoud, met vermelding van de oorkonder(s), de personen die bij de rechtshandeling betrokken zijn met hun kwaliteit, de aard van de rechtshandeling en het object daarvan. Elementen die in het regest opgenomen zijn maar niet in de oorkonde staan, zijn tussen ronde haken geplaatst. Onbekende persoons- en plaatsnamen en onvertaalbare woorden zijn in romein afgedrukt. Aansluitend aan het kopregest volgt tussen ronde haken in voorkomende gevallen de aanduiding van een *deperditum*.

Na het kopregest volgt een opgave van de handschriftelijke en gedrukte overlevering. Het origineel wordt aangeduid als A en een niet meer voorhanden zijnde origineel als [A]. Indien er meer dan één origineel is, wordt aan de rangletter een volgnummer toegevoegd. Van het origineel worden volgende gegevens beschreven: de archiefbewaarplaats, het toegangsnummer, archieffonds, inventaris- en regestnummer, gevolgd door een vermelding van de aanwezige linerings en de materiële staat, indien sprake is van beschadiging. Daarna volgt een chronologische opgave van de aantekeningen op de achterzijde, voorafgegaan door een datering. Tot slot wordt een beknopte beschrijving gegeven van de bezegeling, met een verwijzing naar het artikel van Venner over de zegels van de abdij van Thorn.¹⁸

Afschriften zijn opgenomen voor zover zij van vóór 1800 dateren en zeker hebben bestaan, ongeacht of ze nog voorhanden zijn. Zij zijn aangeduid met rangletters (B, C etc., indien niet voorhanden met [B], [C] etc.). Bij elk afschrift wordt de datering gegeven, bewaarplaats, aard en vervaardiger van het afschrift, waar mogelijk de naam van het handschrift, een typering, de rubriek, margeaantekening en opgave van de bezegelingsplaats(en). Tot slot wordt bij elk afschrift opgenomen naar welke tekst dit geproduceerd is.

Indien van een oorkonde geen origineel of afschrift voorhanden is, maar zeker is dat de oorkonde heeft bestaan, volgt na de afschriften de opgave van de ‘Vermelding’. Hier wordt toegelicht op grond waarvan besloten is tot het bestaan van dit zogeheten *deperditum*.

Daarna volgt chronologisch gerangschikt de opgave van de gedrukte uitgaven, onderscheiden door rangletters (a, b, c etc.) en met verkorte titels. Voor de volledige titels van de werken, zie de lijst ‘Verkort aangehaalde werken’. Elke opgave van een uitgave wordt afgesloten met een opgave van het handschrift of de druk waarnaar deze is uitgegeven, voor zover bekend. Vervolgens worden de gedrukte regesten in chronologische volgorde opgesomd, zonder rangletter. Bij een afwijkende datering in een uitgave of regest wordt die tussen ronde haken toegevoegd.

Na de opgave van de tekstoverlevering volgen, in zoverre daartoe aanleiding is, de toelichtende kopnoten inzake echtheid, onechtheid, lokalisering, datering, ontstaan, samenhang, tekstuitgave en vertaling.

17 De oorkonde d.d. 1292.09.15 is uitgevaardigd in twee exemplaren die beide in origineel in het archief van Thorn zijn overgeleverd, zie hierna nr. 61.

18 Venner, ‘Zegels Thorn’, 11-49.

Ten aanzien van het gebruik van jaartijlen is ervan uitgegaan dat ten minste tot het einde van de twaalfde eeuw de kerststijl is gebruikt. Hierbij vindt de verhoging van het jaarcijfer plaats op 25 december. Aangenomen is dat de bisdommen van Luik omstreeks 1230 overgegaan zijn van kerst- naar paastijl, waarbij het jaarcijfer bij het begin van de paasviering wisselt, en dat de religieuze instellingen in het bisdom Luik dit pas enige tijd later hebben gevolgd.

De tekstpresentatie

De basis voor de tekstuitgave is in principe het origineel. De tekst van het origineel wordt volledig uitgegeven, met emendaties en dergelijke in de tekstkritische noten. Indien geen origineel voorhanden is, is het beste afschrift de basistekst voor de tekstuitgave en staan significante varianten van afschriften en uitgaven in het notenapparaat.

In het tekstkritisch notenapparaat zijn volgende varianten opgenomen:

- a. indien de basistekst een origineel is:
 - de varianten van eigennamen tot ca. 1500 (met uitzondering van de varianten in afkortingen)
 - de varianten van Latijnse afschriften tot 1312
 - de varianten van volkstaalpassages
 - interessante varianten van Latijnse afschriften tot ca. 1500, bijvoorbeeld omissies, absurditeiten en dergelijke.
- b. indien de basistekst een afschrift is:
 - in principe de varianten van de vroegste generatie van alle onafhankelijke tekstoverleveringen tot 1500 (met uitzondering van de varianten in afkortingen en de varianten van gecédilleerde e, c/t, u/v en i/j) en de jongere slechts voor zover relevant;
 - alle andere interessante varianten.

De oorkondeteksten zijn ingedeeld in alinea's die, voor zover de grammaticale structuur dit toelaat, de diplomatische opbouw van de oorkonde weerspiegelt. Bij oorkonden met een ingewikkelde constructie, zoals bijvoorbeeld vonnissen, zijn extra alinea's toegevoegd. De interpunctie en het hoofdlettergebruik is naar modern gebruik genormaliseerd. Digniteitspunten zijn als ˆ weergegeven in de tekst, terwijl vergrote initialen en geoblongeerd schrift in het notenapparaat worden signaleerd.

Bij de transcriptie zijn volgende regels gehanteerd, aansluitend bij de uitgave van het *Oorkondenboek van Noord-Brabant*:

- opgave van begin- en sluitingstekens
- opgave van vergrote/versierde initiaal
- geen normalisering van de gecédilleerde e
- geen normalisering van bovengeschreven letters met fonetische waarde
- geen normalisering van afkortingen in eigennamen, behalve bij Christus, Salvator en dergelijke
- geen normalisering van c en t
- geen normalisering van y
- geen normalisering van u en v in eigennamen
- geen normalisering van uitgangen boven Romeinse jaartallen, dagaanduidingen en dergelijke
- normalisering van bijzondere schriftsoorten (bijv. geoblongeerd schrift)
- normalisering van u en v in Latijnse teksten
- normalisering van u en v in teksten in de volkstaal en in volkstaalpassages in Latijnse teksten
- normalisering van i/j en ii/jj respectievelijk tot i en ii in teksten tot ca. 1500

- normalisering van ligaturen
- normalisering van interpunctie
- normalisering van hoofdletters bij eigennamen, ook van hoofdletters in originelen
- normalisering van regelscheiding in originelen en afschriften
- normalisering van afbrekingsstreepjes
- weergave van Romeinse cijfers in kapitaal
- handhaving van digniteitspunten, maar weglaten van isoleringspunten
- oplossing van afkortingen, ook in teksten in de volkstaal, volgens de meest voorkomende variant in de tekst zelf; enkele veel voorkomende afkortingen in de volkstaal worden niet opgelost, zoals *voirn.* of *voirs.*
- oplossing van afkortingen in eigennamen door middel van cursivering wanneer de basistekst een origineel is
- stilzwijgende oplossing van afkortingen in eigennamen wanneer de basistekst een afschrift is
- oplossing van initialen van een persoon waar mogelijk door middel van cursivering
- oplossing van afkortingen in Romeinse kalenderaanduidingen
- normalisering van aaneengeschreven en gescheiden woorden naar hedendaags gebruik.

Vertaalcriteria

Alle Latijnse oorkonden uit het archief van de abdij van Thorn zijn vertaald, evenals de oorkonden in het Middelnederlands en de oorkonde in de streektaal (nr. 57). De *deperdita* zijn niet vertaald, en ook niet de bron waarin de verloren gegane oorkonde uitdrukkelijk wordt vernoemd onder ‘Vermelding’. Hier is volstaan met het bijbehorende *regist.*

Om de oorkondeteksten voor een breed publiek toegankelijk te maken, is uitgegaan van een interpretatieve en parafaserende vertaling. Daarbij zijn niet alle diplomatische formules of delen daarvan vertaald. Zo is er geen vertaling van een algemene *inscriptio*, van de *invocatio*, *arenga*, of toevoegingen aan de *intitulatio* (bijvoorbeeld *Dei gratia*) en zijn de bezegelingsformules niet letterlijk vertaald. Wel worden de bezegelaar(s) vermeld. Bij de *datatio* zijn daterings-elementen als incarnatiejaar, indictie, concurrents, iden, nonen, pontificaatsjaren en opgaven van de kerkelijke kalender niet vertaald. De opgegeven datum in de vertaling is de omgerekende datum naar kerst-, boodschap- of paasstijl.

Latijnse begrippen die niet vertaald zijn, zoals bijvoorbeeld ‘familia’, zijn gecursiveerd in de vertaling.

Alle persoons- en plaatsnamen in de oorkonden zijn waar mogelijk genormaliseerd, volgens de index van persoons- en plaatsnamen van het tweede deel van het *Oorkondenboek van Noord-Brabant*. Aan de Latijnse familienamen is tussen ronde haken een vertaling toegevoegd.

Afkortingen

A	ranglerter van een origineel
[A]	idem, niet voorhanden
<A>	idem, maar schijnorigineel
[<A>]	schijnorigineel, niet voorhanden
A1, A2 etc.	ranglerters van originelen waarvan de oorkonde in veelvoud uitgevaardigd
[A1], [A2] etc.	idem, niet voorhanden
a, b, c etc.	ranglerters van uitgaven
ARA	Algemeen Rijksarchief
B, C, D etc.	ranglerters van afschriften
[B], [C] etc.	idem, niet voorhanden
bijv.	bijvoorbeeld
ca.	circa
CS	contrasigillum; tegenzegel
d.d.	de dato
DiBe	Diplomata Belgica
dir.	direction
dl.	deel
ed.	gredigeerd door; bewerkt door
fol.	folio
HCL	Historisch Centrum Limburg
ID	identificatienummer
inv. nr.	inventarisnummer
i.p.v.	in plaats van
LS	ligamentum sigilli; bevestigingsplaats van een zegel, dat met de bevestiging verloren is
LS1, LS2 etc.	idem, van links naar rechts doorlopend genummerde bevestigingsplaatsen van zegels
m.m.v.	met medewerking van
nr(s).	nummer(s)
ongefol.	ongefolieerd
p.	pagina('s)
red.	redacteur(en)
S	sigillum; zegel
S1, S2 etc.	idem, van links naar rechts doorlopend genummerde zegels
SD	sigillum deperditum; verloren zegel, zegelbevestiging voorhanden
SD1, SD2 etc.	idem, van links naar rechts doorlopend genummerde verloren zegels
toegangsnr.	toegangsnummer
voorl.	voorlopig

Bijzondere tekens

- .. digniteitspunten
- ()
 - a. in de datumregel boven het kopregest omsluiten ronde haken door de bewerker veronderstelde date-ringselementen
 - b. in het kopregest omsluiten ronde haken door de bewerker toegevoegde namen
- < > in de datumregel boven het kopregest omsluiten scherpe haken de vervalste datumelementen alsmede de plaats van uitvaardiging
- []
 - a. in de datumregel boven het kopregest omsluiten teksthaken gereconstrueerde datumelementen
 - b. teksthaken met letters geven tekstdelen aan in de oorkondetekst die gereconstrueerd zijn door de bewerker
- [.] teksthaken met een of meer punten geven aan hoeveel letters in het origineel niet meer leesbaar zijn, zowel bij de aantekeningen op de achterzijde als in de oorkondetekst
- [***] drie asterisken tussen teksthaken geven aan dat het aantal letterplaatsen niet is vast te stellen, zowel bij de aantekeningen op de achterzijde als in de oorkondetekst
- * een asterisk is gebruikt in de tekstuitgave van een naorkonde; op deze plaats zijn één of meer woorden van een vooroorkonde niet in de naorkonde overgenomen
- drie kastlijntjes geven bij een vidimus aan waar de tekst is weggelaten

Verkort aangehaalde werken

Aarts, 'Het 'eeuwige Strijen'

B. Aarts, 'Het 'eeuwige Strijen'. Speurtocht naar de gravin, haar schenking en haar familie' in: G. van den Eynde en L. Toorians (red.), *Op zand, veen en klei. Liber amicorum Karel Leenders bij gelegenheid van zijn zeventigste verjaardag* (Hilversum en Tilburg 2016) 139-173.

Baerten, 'Les Ansfrid'

J. Baerten, 'Les Ansfrid au Xe siècle', *Belgisch tijdschrift voor filologie en geschiedenis* 39-4 (1961) 1144-1158.

Van Berkel en Samplonius, Nederlandse plaatsnamen

G. van Berkel en K. Samplonius, *Nederlandse plaatsnamen. De herkomst en betekenis van onze plaatsnamen* (Giethoorn 1995).

Böhmer-Samanek, Regesten 1273-1313

Die Regesten des Kaiserreiches unter Rudolf, Adolf, Albrecht, Heinrich VII, 1273-1313, neu bearbeitet von V. Samanek (Innsbruck 1948) (J.F. Böhmer, Regesta Imperii 6).

Bormans en Halkin, Table chronologique

S. Bormans en J. Halkin, *Table chronologique des chartes et diplômes imprimés concernant l'histoire de la Belgique XI-2* (Brussel 1912).

Camps, ONB I

Oorkondenboek van Noord-Brabant tot 1312. I De Meierij van 's-Hertogenbosch (met de heerlijkheid Gemert), bewerkt door H.P.H. Camps ('s-Gravenhage 1979).

Creemers, 'Aanteekeningen'

Ch. Creemers, 'Aanteekeningen over het dorp Stramproy. Eene bijdrage tot de geschiedenis van het voormalig Rijksvorstendom Thorn', *Publications de la Société Historique et Archéologique dans le Duché de Limbourg* 9 (Maastricht 1872) 5-171.

Dijkhof, OHZ V

Oorkondenboek van Holland en Zeeland tot 1299, V, 1291 tot 1299, bewerkt door E.C. Dijkhof (Den Haag 2005).

Dillo en Van Synghel, ONB II

Oorkondenboek van Noord-Brabant tot 1312. II. De heerlijkheden Breda en Bergen op Zoom, bewerkt door M. Dillo en G.A.M. Van Synghel m.m.v. E.T. van der Vlist (Den Haag 2000).

DiBe

Diplomata Belgica. Les sources diplomatiques des Pays-Bas méridionaux aux Moyen Âge, Thérèse de Hemptinne, Jeroen Deploige, Jean-Louis Kupper et Walter Prevenier (dir.). Commission royale d'Histoire (Brussel vanaf 2015) www.diplomata-belgica.be.

Franquinet, Beredeneerde inventaris Thorn

G.D. Franquinet, *Beredeneerde inventaris der oorkonden en bescheiden van de adellijke abdij Thorn, berustende op het provinciaal archief van Limburg* (Maastricht 1881).

Gysseling en Koch, *Diplomata Belgica*

M. Gysseling en A.C.F. Koch, *Diplomata Belgica ante annum millesimum centesimum scripta*. Bouwstoffen en Studiën voor de Geschiedenis en de Lexicographie van het Nederlands 1 (Brussel 1950).

Gysseling, Toponymisch woordenboek

M. Gysseling, *Toponymisch woordenboek van België, Nederland, Luxemburg, Noord-Frankrijk en West-Duitsland (voor 1226)*. Bouwstoffen en studiën voor de geschiedenis en de lexicografie van het Nederlands 6, dl. I ([Brussel] 1960).

Haas, Chronologische lijst

J.A.K. Haas, *Chronologische lijst van de charters gedateerd voor 1301*. Rijksarchief in Limburg 6 (Maastricht 1972).

Habets, Archieven Thorn

J. Habets (ed.), *De archieven van het kapittel der hoogadelijke rijksabdij Thorn; I, Charters en andere bescheiden van 966 tot 1550* ([’s-Gravenhage] 1889).

Heeringa, OSU II

Oorkondenboek van het Sticht Utrecht tot 1301. II, bewerkt door K. Heeringa (’s-Gravenhage 1940).

Kersken, Zwischen Glaube

H. Kersken, *Zwischen Glaube und Welt. Studien zur Geschichte der religiösen Frauengemeinschaft Thorn von der Gründung bis zur Mitte des 14. Jahrhunderts*. Maaslandse Monografieën 81 (Hilversum 2016).

Ketner, OSU III

Oorkondenboek van het Sticht Utrecht tot 1301. III 1249-1267, bewerkt door F. Ketner (’s-Gravenhage 1949).

Ketner, OSU IV

Oorkondenboek van het Sticht Utrecht tot 1301. IV eerste stuk 1267-1283, bewerkt door F. Ketner (’s-Gravenhage 1954).

Kluge, Deutsche Münzgeschichte

B. Kluge, *Deutsche Münzgeschichte von der späten Karolingerzeit bis zum Ende der Salier (ca. 900 bis 1125)*. Römisch-Germanisches Zentralmuseum, Forschungsinstitut für Vor- und Frühgeschichte 29 (Sigmaringen 1991).

Koch, OHZ I

Oorkondenboek van Holland en Zeeland tot 1299. I, eind van de 7^e eeuw tot 1222, bewerkt door A.C.F. Koch (’s-Gravenhage 1970).

Kruisheer, OHZ III

Oorkondenboek van Holland en Zeeland tot 1299. III, 1256 tot 1278, bewerkt door J.G. Kruisheer (Assen en Maastricht 1992).

Linssen, Bijdrage

J. Linssen, *Een bijdrage voor de geschiedenis van de abdij Thorn* (Roermond 1963).

Lünig, Das Teutsche Reichs-Archiv

Das Teutsche Reichs-Archiv, und zwar pars generalis, nebst dessen continuation — — —, zusammen getragen — — — von J.C. Lünig, 24 banden (Leipzig 1713-1722).

Muller en Bouman, OSU I

Oorkondenboek van het Sticht Utrecht tot 1301. I, bewerkt door S. Muller en A.C. Bouman (Utrecht 1920).

Polak en Dijkhof, Oorkondenboek Kloosterrade

Oorkondenboek van de abdij Kloosterrade 1108-1381, bewerkt door M.S. Polak en E.C. Dijkhof m.m.v. V. Paquay en H. van Engen (Den Haag 2004).

Schiffer, Grafen von Geldern

P. Schiffer, *Die Grafen von Geldern im Hochmittelalter (1085-1229). Ein Beitrag zur Geschichte des unteren Rheingebietes*. Veröffentlichungen des Historischen Vereins für Geldern und Umgegend 89 (Geldern 1988).

Sickel, Monumenta Germaniae DO I

Diplomata Ottonis I, Die Urkunden der Deutschen Könige und Kaiser. I, Die Urkunden Konrad I., Heinrich I. und Otto I, ed. Th. Sickel (Hannover 1879-1884).

Stiennon, L'écriture diplomatique

J. Stiennon, *L'écriture diplomatique dans le diocèse de Liège du XIe au milieu du XIIIe siècle: reflet d'une civilisation* (Parijs 1960).

Van Synghel, DONB

Digitaal Oorkondenboek van Noord-Brabant, bewerkt door G.A.M. Van Synghel (2009-2021) www.donb.nl.

Van Synghel, Oorkonden Sint-Gerlach

G.A.M. Van Synghel m.m.v. W. Govaers, Th. Ebben en J. Hartmann, *De oorkonden van het klooster Sint-Gerlach te Houthem 1202-1293*. Werken uitgegeven door Koninklijk Limburgs Geschied- en Oudheidkundig genootschap 28 (Maastricht 2022).

Venner, 'Zegels Thorn'

G.H.A. Venner, 'Zegels in het archief van de abdij Thorn' in: *Opera Omnia. III. Een verzameling historische en heemkundige opstellen*. Geschied- en Heemkundige Kring 'Het Land van Thorn' (2005) 11-49.

Welten, De vergeten princessen

J. Welten m.m.v. L. Reyners, *De vergeten princessen van Thorn (1700-1794)* (Gorredijk 2019).

Wolters, Notice historique Thorn

[M.J. Wolters], *Notice historique sur l'ancien chapitre impérial de Chanoinesses à Thorn dans la province actuelle de Limbourg* (Gent 1850).

- Mollem *België, Vlaams-Brabant*
 – van *zie* Gillis
- Monioie, Moniouwe, Moniouwen, Monioyen,
 Monoie, Monoyen *zie* Monschau
- Mons (Mons) *zie* Berg
- Mons *zie* Geertruidenberg
- Mons Sancte Gertrudis *zie* Geertruidenberg
- Monschau (Monioie, Moniouwe, Moniouwen, Monioyen,
 Monoie, Monoyen) *Duitsland, Rijnland-Palts*
 – heer van – *zie* Walram
- Mosa *zie* Maas
- Mueder *België, Limburg veldnaam onder Eisden* 179; 181
- Mulard *zie* Raas
- Mulheim (Molenhem) *België, Limburg* 135; 137
- Müllenbach (Mulenbach) *Duitsland, Rijnland-Palts*
 – van *zie* Gerlach
- Mulrepas
 – van (Willem) senior 141
- Munhem *zie* Godfried
- Mychaelis *zie* Michael
- N**
- N.
 – de Maceriis, kanunnik van het Sint-Janskapittel te
 Luik en officiaal van Luik 53; 54; 55
- Naelde *zie* Gerard
- Nassau (Nassoue, Nassowe) *Duitsland, Rijnland-Palts*
 – van *zie* Gerard
- Nassoue, Nassowe *zie* Nassau
- Nathen
 – van *zie* Aleid
- Necke *zie* Rudolf
- Nedermaasland *ligging onbekend, aan de monding van de
 Maas, mogelijk identiek met Marsum* 21; 197
- Nederoeteren *zie* Oeteren
- Neeff *zie* Gerard
- Neer *Nederland, Limburg*
 – hof van – 41; 49
- Nicholaus *zie* Nicolaas
- Nicolaas (Nicholaus)
 – van Welheim, priester 72; 75; 76; 77
- Nieuwenhuis
 – van den *zie* Nova Domo, de
- Nithusen
 – de *zie* Nythusen
- Notsel *Nederland, Noord-Brabant*
- tienden van – 212
- Notger
 – bisschop van Tongeren en Luik 21; 25; 79
- Noua Domo *zie* Nova Domo
- Nova Domo (Nova Domo)
 – de *zie* Willem
- Nythusen
 – van *zie* Koenraad
- O**
- O *zie* Oe
- O
 – van *zie* Reinoud
- Obertus *zie* Otbert
- Oda
 – Smyetz 179; 181
- Odilia (Odilia)
 – abdis van Thorn 33; 34; 35
- Oe (O) *Nederland, Limburg* 27; 30; 31
- Oeteren (Nederoeteren, Vteren, Vtheren) *België,
 Limburg onder Neeroeteren* 133
 – dorp van – 130; 132
 – hof van – 41; 49
 – Hubrecwarst 130; 132
 – kerk van – 104
 – – altaar 104
 – – priester en vicaris van – *zie* Arnoud
 – Onze-Lieve-Vrouw (*abdij*)
 – – abdis en convent van – 103; 104
 – – abdis en kanunniken van –
 – parochie van – 103; 104; 129; 130; 132
 – pastoor van – 103; 225 *zie ook* Hendrik
 – schepenen van – 103; 104
 – tiend van – 130; 132
 – van *zie* Hendrik
- Oger (Ogerus)
 – van Geilenkirchen, ridder 115; 116; 117
- Ogerus *zie* Oger
- Oirschot (Orschot) *Nederland, Noord-Brabant*
 – kerk van – *zie* Jan van Baexem
- Ole *zie* Ool
- Olf
 – van Scharn, ridder 115; 116; 117
- Oliuerus *zie* Olivier
- Olivier (Oliuerus)
 – zoon van Mabilia en Hendrik, voogd van Eisden 135; 137

Ool (Ole) *Nederland, Limburg* 206; 207; 208
 Oosto *zie* Osto
 Oriente *zie* Oriënten
 Oriënten (Oriente) *België, Vlaams-Brabant*
 – abdij van – 129
 – abdis van – 131; 133
 – abdis en convent van – 130; 131; 132; 133
 Orschot *zie* Oirschot
 Osto (Oosto, Osto, Otto, Oysto)
 – van Born, ridder 139
 – van Thorn genaamd van Cuevorde 163; 164; 165;
 189; 190; 191
 – van Thorn, pastoor van Gilze, bloedverwant van
 heer Osto van Born, ridder 139
 – zoon van Gozewijn van Born, ridder 144; 145; 147;
 150; 151; 152; 153; 156; 157; 164; 165; 190; 191
 Otbert (Obertus)
 – bisschop van Luik 30
 Otto (Otto)
 – II, graaf van Gelre, voogd van de abdij van Thorn 49
 – pastoor van Übach 34; 35
 – I, rooms-koning 19; 193; 194; 195
 – III, rooms-koning 21; 197
 – van Zoelen, ridder 85
 Overveld *Nederland, Noord-Brabant*
 – tienden van – 71; 212
 Oysto *zie* Osto

P

Palus
 – de *zie* Gijsbert
 Paulus
 – pastoor van Loenhout 123
 – Scoioe 123
 paus (van Rome) 169; 225
 Petersheim *zie* Pietersheim
 Petrus *zie* Pieter
 Philippus *zie* Philips
 Philips (Philippus)
 – de Prato 220; 222
 – priester en vicaris 180; 182
 Pieter
 – van Awans, meester, clericus, openbaar notaris 212;
 213; 215; 216; 217; 219; 221; 223; 225
 Pietersheim (Petersheim, Pytersheim) *België, Limburg*
zie Hendrik

Prato
 – de *zie* Philips
 Premonstratensis *zie* Prémontré
 Prémontré (Premonstratensis) *Frankrijk, Aisne*
 – orde van – 177
 Princenhage *Nederland, Noord-Brabant*
 – tienden van – 212
 Putt *België, Limburg veldnaam onder Eisden* 179; 181
 Pytersheim *zie* Pietersheim

Q

Qwytonre *zie* Qwytbunder
 Qwytbunder (Qwytonre) *België, Limburg veldnaam*
onder Eisden 179; 181

R

R.
 – van Brempt, voogd van de abdij van Thorn 49
 Raas II
 – van Gavere, heer van Liedekerke en Breda 209; 229
 – Mulard, neef van Raas II van Gavere 209
 Regewidis *zie* Reinwidis
 Reimboud (Remboldus)
 – leenman van de abdij van Thorn 180; 182
 – van Bocholt, broer van Tielman 139
 Reinald
 – I, graaf van Gelre en hertog van Limburg 141; 203
 Reinfridus *zie* Reinfried
 Reinfried (Reinfridus)
 – ministeriaal van de abdij van Thorn 34; 35
 Reinerus *zie* Reinier
 Reinier (Reinerus)
 – Hunken, ridder, broer van Kuno van Molenarken,
 zoon van Kuno van Molenarken 115; 116; 117
 – meester, scholaster in Tongeren en procurator in
 geestelijke zaken van Hendrik III, bisschop van
 Luik 57; 62; 65; 66; 67; 71; 105
 – pastoor van Baarle 225
 – schout van Schoten 139
 Reinoud van O 139
 Reinwidis (Regewidis)
 – van Übach 37; 38; 39
 Remboldus *zie* Reimboud
 Rengborg *zie* Rimborg
 Renneberch *zie* Rennenberg

- Rennenberg (Renneberch) *Duitsland, Noordrijn-Westfalen*
 – van *zie* Guda; Jan
- Rhenen *Nederland, Utrecht* 90
- Richildis (Rikildis)
 – kloosterzuster van Thorn 30; 31
- Rikildis *zie* Richildis
- Rimburg (Rengborg) *Nederland, Limburg*
 – van *zie* Hendrik
- Robert
 – aartskapelaan van Otto I, rooms-koning 19
 – bisschop van Luik 47
 – van Millen, clericus 225
- Robrughe *zie* Godfried
- Rode *België, Vlaams-Brabant*
 – tiend van – 49
- Rodeacgere
 – de *zie* Rutger
- Roeland (Rulandus)
 – zoon van Mabilia en Hendrik, voogd van Eisden 135; 137
- Roermond (Rulemonde, Rurmunde) *Nederland, Limburg*
 – voogd van – *zie* Dirk
 – van *zie* Hendrik
- Rogerus *zie* Rutger
- Romanus *zie* Duitse rijk
- Rome *Italië, Lazio*
 – paus van –
- Rossel *zie* Jan
- Rotheim *zie* Rothem
- Rothem (Rotheim) *Nederland, Limburg*
 – van *zie* Michael
- Rucherus, Rutgerus, Rutgherus; Rutherus *zie* Rutger
- Rudolf (Rûdolphus)
 – bisschop van Luik
 – graaf (van Haspengouw) 19
 – Necke 47
- Rûdolphus *zie* Rudolf
- Rulandus *zie* Roeland
- Rulemonde *zie* Roermond
- Rummen *België, Vlaams-Brabant* 129
- Rurmunde *zie* Roermond
- Rutger (Rogerus, Rucherus, Rutgerus, Rutgherus; Rutherus)
 – broer van Jan van Leveroy, Erkenrade en Margareta 207; 208
 – van Kessenich, broer van Willem van Kessenich 30; 31
 – priester, kapelaan van Thorn 213; 216; 217; 221; 223; 225
 – de Rodeacgere, leenman van de abdij van Thorn 136; 137
 – de Venne, schepen van Thorn 207; 208
 – zoon van Mabilia en Hendrik, voogd van Eisden 135; 137

S

- Sanctus Andreas *zie* Sint-Andreas
- Sanctus Benedictus *zie* Sint-Benedictus
- Sanctus Panthaleon *zie* Sint-Panthaleon
- Sant Andreiss *zie* Sint-Andreas
- Scerne *zie* Scharn
- Scharn (Scerne) *Nederland, Limburg*
 – van *zie* Adolf; Olf
- Scherfte
 – van *zie* Adolf
- Schinnen *Nederland, Limburg* 211
- Schoten (Scothem) *België, Antwerpen* *zie* Reinier
- Scnoie *zie* Paulus
- Scothem *zie* Schoten
- Sibert (Zybertus) 179; 181
- Sigewiz (Sigewiz)
 – dekanes van Thorn 34; 35
- Simon (Symonis)
 – van Jukeren, wascijnsplichtige (te Übach) 160; 161
- Sint-Andreas (Sanctus Andreas) *zie* Keulen
- Sint-Benedictus (Sanctus Benedictus)
 – orde van – 130; 167; 179; 186; 207; 215; 220
- Sint-Gerlach *zie* Houthem
- Sint-Michiels *zie* Antwerpen
- Sint-Panthaleon *zie* Keulen
- Sint-Pieterskerk *zie* Utrecht
- Sinte Michiels *zie* Sint-Michiels
- Skele
 – de *zie* Jan
- Slaterbeck, Slaterbegh *zie* Godfried
- Smyetz *zie* Oda
- Sprundel *Nederland, Noord-Brabant*
 – tienden van – 212
- Sprundelheim *slot, ligging onbekend, mogelijk aan de Merwede, mogelijk Sprundel* 22; 23
- Stein (Stejne) *Nederland, Limburg* *zie* Arnoud

Steinacker *België, Limburg veldnaam onder Eisden* 179;
181
Steven
– deken van de Sint-Pieterskerk te Utrecht 90; 93
Steyne *zie* Stein
Stochem *zie* Dilsen-Stokkem
Stramprode *zie* Stramproy
Stramproy (Stramprode) *Nederland Limburg*
– 220; 222
– tienden van – 219; 220; 222
Strijen *Nederland, Zuid-Holland*
– gravin van – *zie* Hilzondis
– heren van – 23
– land van – 22; 23
– kerk van – 22; 23
Sundert *zie* Zundert
Symonis *zie* Simon

T

Tervoort *Nederland, Noord-Brabant*
– tienden van – 212
Theodericus, Theodricus *zie* Dirk
Theofano
– keizerin en moeder van Otto III 21
Tiel *Nederland, Gelderland* 90
Tielerwaard *Nederland, Gelderland* 45
Tielman
– van Bocholt, broer van Reimboud 139
– van Keulen, kanunnik van het Onze-Lieve-
Vrouwekapittel te Utrecht 90
Thomas 179; 181
Thorenvelde (Thorenuelde Thoerrevelde) *Nederland,
Limburg onder Thorn* 220; 222
Thorn (Thoren, Thorenn, Thorensis, Thorne, Thornensis,
Thoronensis, Thurnis, Torne, Tornensis) *Nederland,
Limburg* 22; 23; 41; 51; 53; 54; 55; 83; 87; 90; 95; 141;
163; 164; 165; 186; 187; 216; 217; 219; 221; 222; 223
– allodium van – 23; 141
– begijnhof 178; 179; 180; 181
– hof De Fine (Van den Einde) te – 49
– hof te/van – 49; 120; 207; 208
– Jan van –, leenman van de abdij 136
– kapelaan van – 172; 174 *zie ook* Gerard; Lodewijk;
Rutger
– kapelanie van – 211
– koster van – *zie ook* Hendrik; Willem

– land van – 141; 203
– laten van – 49
– marktrecht van – 25; 199; 200; 201
– ministeriaal van – 49; 139 *zie ook* Dirk; Geldolf;
Godfried; Koenraad; Malram; Reinfried;
– Onze-Lieve-Vrouw (*abdij*) 25; 37; 38; 39; 51; 53; 65;
66; 67; 87; 97; 99; 101; 105; 115; 129; 141; 159; 167;
168; 172; 174; 177; 193; 194; 195; 199; 200; 201; 212;
213; 215
– abdis van – 79; 82; 83; 85; 103; 104; 105; 110; 111;
112; 136; 137; 144; 146; 147; 149; 150; 151; 152; 153;
160; 163; 164; 165; 167; 207; 208; 220; 222 *zie ook*
Hildegonde; Guda; Odilia
– abdis en convent van – 43; 44; 85; 89; 90; 95; 97; 99;
103; 104; 105; 106; 107; 109; 110; 111; 112; 115; 116;
117; 120; 121; 130; 131; 132; 133; 135; 136; 137; 139;
143; 144; 146; 147; 149; 150; 152; 155; 156; 157; 167;
168; 171; 172; 173; 174; 180; 182; 186; 187; 189; 190;
191; 194; 197; 200; 203; 205; 213; 216; 221; 223; 228
– abdis, convent en kanunniken van – 51; 53; 54; 55
– altaren 87
– altaar van de heilige Catharina 51; 53; 54; 55
– altaar van Onze-Lieve-Vrouw 27; 30; 31; 51; 53; 54;
55; 160; 161
– aula van het huis van de abdis – 215; 216; 217; 219;
221; 223; 225
– broeders en zusters 23; 31 *zie ook* Aleid; Amabilia;
Bennekinus; Bezla; Burghardis; Dirk; Elisabeth;
Everard; Fagala; Gerald; Heilwich; Hendrik;
Koenraad; Mechteld; Michael; Richildis; Sigewiz;
Willem
– convent van – 34; 35; 41; 47; 49; 57; 69; 72; 75; 76;
77; 85; 111; 112; 119; 120; 123; 125; 164; 165; 169;
178; 179; 181; 185; 186; 187; 207; 208; 212; 215; 217;
219; 220; 222; 225; 228
– crypte 51; 54; 55
– dekanes van – *zie ook* Heilwich; Sigewiz
– *familia* van – 172; 174 *zie ook* Christiaan; Dirk
– kanunniken van – 81; 82; 83; 180; 182; 190; 191 *zie
ook* Dirk; Gerard; Hendrik; Michael; Koenraad;
Willem
– kanunniken en kloosterzusters – 57; 59; 62; 65; 66;
67; 71; 79; 85; 105
– kapittel van – 45; 93
– kerk(en) van – 23; 34; 35; 41; 45; 59; 69; 71; 79; 85;
144; 146; 150; 152; 172; 174; 220; 222
– leenmannen en vazallen van – 139 *zie ook* Adolf

van Scharn; Bertold; Dirk van Geilenkirchen;
Dirk Haspegouere; Erhard van Awirs; Gerard
Affenhout; Gerard Neeff; Gerlach; Gerlach
van den Berge; Gielman; Gijsbert van Bocholt;
Godfried Bert; Godfried Hermans Olmeke;
Hendrik van Baarle; Hendrik van Baexem;
Hendrik Hobbart; Hendrik Hoelbar; Hendrik
van Rimburch; Jan de Curia; Jan Gepell; Jan
van Immerath; Jan van Thorn; Knoup van
Geistingen; Koenraad de Cimiterio; Lambert de
Curia; Lodewijk; Marsilius van Berg; Mathias,
zoon van Godfried Bert; Reimboud; Rutger de
Rodeacgere; Winrik

- pastoor van – 222; 225 *zie ook* Jan van Baexem
- rechtsgebied 25; 199; 200; 201; 220
- schepen van – 120; 121 *zie ook* Arnoud; Dibbold;
Godfried; Herman; Jan; Rutger
- tienden van – 41; 49; 167; 168; 171; 172; 174; 185; 186;
187; 219; 220; 222
- tolrecht 25; 199; 200; 201
- voogdij van – 141
- Vrombempt *weiland onder Thorn* 221; 222
- weiden 49; 220; 222

zie ook Osto
Thudern *zie* Tüddern
Tigelt *zie* Tiggelt
Tiggelt (Tigelt)
– van *zie* Gerard
Tongeren *België, Limburg zie* Notger
Tours (Turonensis) *Frankrijk, Touraine*
– munt van – 212; 216; 217; 221; 222
Traiectum *zie* Maastricht
Trichterwech *zie* Trichterweg
Trichterweg *België, Limburg veldnaam onder Eisden* 179;
181
Trips (Tripz) *Duitsland, Noordrijn-Westfalen*
– van *zie* Meiner
Tripz *zie* Trips
Tüddern (Thudern) *Duitsland, Noordrijn-Westfalen zie*
Dirk
Turonensis *zie* Tours

U

Uallis Dei *zie* Val-Dieu
Übach (Hubach, Ubach, Vbach) *Duitsland, Noordrijn-
Westfalen* 34; 35; 37; 38; 39; 109; 159

- akkers 41
- hof, hoeve te – 49; 107; 110; 112
- Kedelmar, hoeve te – 110; 112
- ministerialen en schepenen van – 110; 111; 112; 116;
117
- tiend – 41

zie ook Gerard en Godfried Bec; Otto; Reinwidis
Udo (Vdo)
– van Lo 30; 31
Uikhoven (Vdecouen) *België, Limburg*
– van *zie* Winrik
Uitwijk (Vtewike) *ligging onbekend*
– van *zie* Gerard
Ulricus (Ulricus) cum Barba (Ulrik met de baard)
– ministeriaal van de abdij van Thorn 30; 31
Ulrik *zie* Ulricus
Uluenhout *zie* Ulvenhout
Ulvenhout (Uluenhout) *Nederland, Noord-Brabant*
123
– tienden van – 212
– van *zie* Zegebert
Unen
– van *zie* Jan
Utrecht *Nederland, Utrecht*
– bisdom 197
– bisschop van 85 – *zie ook* Hendrik
– domkerk
– deken van – *zie* Amelis
– domkapittel 101
– Onze-Lieve-Vrouw (*kapittel*)
– kanunnik van – *zie* Tielman van Keulen; Gijsbert
van Amstel; Hendrik
– Sint-Paulus (*abdij*) 97; 99; 101
– abt van – *zie* Hendrik
– abt en convent van – 45; 85; 97
– convent van – 89; 90; 95
– Sint-Pieterskerk
– deken van – *zie* Steven
– schatbewaarder van – *zie* Hubert

V

Vaerlant *België, Limburg veldnaam onder Eisden* 179; 181
Val-Dieu (Uallis Dei) *België, Luik*
– abdij van – 129
– keldermeester van *zie* Herman
Valkenborch, Valkenborgh *zie* Valkenburg

- Valkenburg (Fakomont, Falcomont, Valkenborch, Valkenborgh, Walkenborg) *Nederland, Limburg*
 – heer van – *zie* Walram
 Vallis Dei *zie* Val-Dieu
 Vbach *zie* Übach
 Vdecouen *zie* Uikhoven
 Vdo *zie* Udo
 Venne
 – de *zie* Rutger
 Verdebos *Nederland, Noord-Brabant* 127
 Vijss Wincker *België, Limburg veldnaam onder Eisden*
 179; 181
 Vinkinius 179; 181
 Vlaanderen *graafschap*
 – van *zie* Jan
 Vochte *zie* Vucht
 Volkenrath (Folkenrode) *Duitsland, Noordrijn-Westfalen*
 – van *zie* Adam
 Vormesnijt (Vormesniit)
 – van *zie* Willem
 Vrombempt *zie* Thorn
 Vteren, Vtheren *zie* Oeteren
 Vtewike *zie* Uitwijk
 Vucht (Vochte) *België, Limburg* 135; 137
 – van *zie* Everard
- W**
- Walkenborg *zie* Valkenburg
 Walram (Walramus, Waralmus)
 – heer van Monschau en Valkenburg 139; 141; 145; 151;
 153; 156; 157; 164; 165; 190; 191; 203
 – zoon van Mabilia en Hendrik, voogd van Eisden
 135; 137
 Walterus *zie* Wolter
 Waralmus *zie* Walram
 Warsage (Werst) *België, Luik*
 – van *zie* Wijnand
 Weert (Werte) *Nederland, Limburg* 206; 207; 208
 Welheim *Duitsland, Noordrijn-Westfalen*
 – van *zie* Nicolaas
 Werst *zie* Warsage
 Werte *zie* Weert
 Wessem (Wissen) *Nederland, Limburg* 49; 51; 53; 54; 55
 – Insula in/tegenover – 41; 49; 51; 54; 55
 – maat van – 207; 208
 Wijnand
 – van Warsage 225
 Wilhelmus, Willelmus, Willelus, Willemus *zie*
 Willem
 Willem (Wilhelmus, Willelmus, Willelus, Willemus)
 – van Born, pastoor van Geertruidenberg 143; 144;
 145; 146; 147; 149; 150; 151; 152; 153; 155; 156; 157
 – van Buggenum, meester, pastoor van Beek 81; 82;
 83; 215; 216; 217; 225
 – eerstgeboren zoon van Willem II 141
 – heer van Cranendonk, ridder 144; 145; 147; 150; 151;
 152; 153; 156; 157
 – II, heer van Horn en Altena, ridder, voogd van
 Thorn 119; 120; 121; 141; 144; 145; 147; 150; 151;
 152; 153; 156; 157; 203
 – van Hers, geletterd man, koster van de parochiekerk
 van Thorn 212; 213; 216; 217; 221; 223; 225
 – kanunnik van Thorn 34; 35
 – van Kemenade, ridder 228
 – van Kessenich, broer van Rutger van Kessenich 30;
 31
 – de Nova Domo (van den Nieuwenhuis) 136; 137
 – pastoor van Beek 213; 225
 – pastoor van Eisden 225
 – proost van Sint-Gerlach te Houthem 177
 – van Vormesnijt, ridder 228
 – zoon van Geertrui en Gerlach van Übach 228
 – zoon van Mabilia en Hendrik, voogd van Eisden
 135; 137
 Willigis
 – aartsbisschop van Mainz, aartskapelaan van Hendrik
 II, rooms-koning 21; 25
 Winricus *zie* Winrik
 Winrik (Winricus)
 – van Uikhoven, leenman van de abdij van Thorn 136;
 137
 Wissen *zie* Wessem
 Wolter (Walterus)
 – broer van Engelbert 30; 31
 – meester, kapelaan van de paus, cantor van het Sint-
 Servaaskapittel te Maastricht en professor in beide
 rechten 189; 191
 Worms *Duitsland, Rijnland-Palts*
 – van *zie* Hildebald
 Wouter
 – van den Houte, leenman van de heer van Breda 211
 – van Zottegem, zoon van Agnes 209
 Wraedsche 228

Z

Zandwijk *Nederland, Gelderland* 89; 90

Zebodo

– van Malmédy, clericus 225

Zegebert

– van Ulvenhout, leenman van de heer van Breda 211

Zele *België, Oost-Vlaanderen*

– van *zie* Daniël

Zoelen *Nederland, Gelderland*

– tiend van – 79

– van *zie* Otto

Zottegem *België, Oost-Vlaanderen* *zie* Agnes; Wouter

Zundert (Sundert) *Nederland, Noord-Brabant*

– van *zie* Jan; Gerard

Zwentibold 22; 23

Zybertus *zie* Sibert

Personalia

Theo Ebben studeerde Nederlandse taal- en letterkunde (Middel nederlandse filologie, 1981) en Nederlandse recht (1979) aan de Katholieke Universiteit Nijmegen. Hij was tot 2016 werkzaam als jurist, laatstelijk bij de Inspectie SZW. Hij levert sinds 2020 bijdragen aan de ontsluiting van de schepenregisters van 's-Hertogenbosch.

Jan Hartmann studeerde middeleeuwse geschiedenis aan de Katholieke Universiteit van Nijmegen en promoveerde daar bij prof. Weiler op een proefschrift over de middeleeuwse landschapontwikkeling van Zuid-Limburg. Bij de bewerking van oude (kadaster-)kaarten maakte hij veelvuldig gebruik van computer-cartografie, een novum voor die tijd. Op basis daarvan kreeg hij een baan als computer-cartograaf bij de afdeling Geografie van de Universiteit van Amsterdam, eerst voornamelijk met modern kaartmateriaal, het laatste decennium weer met oude kaarten, ten gevolge van de steeds groter wordende belangstelling voor oude cultuurlandschappen bij beleid en beheer.

Guus Janssen studeerde klassieken aan de Katholieke Universiteit van Nijmegen. Hij is sinds 1978 docent klassieken aan het gymnasium van Trevianum Sittard (voorheen Bisschoppelijk College en Serviam-lyceum). Hij publiceert over kerk- en cultuurgeschiedenis in de oude bisdommen Luik en Roermond.

Geertrui Van Synghel studeerde middeleeuwse geschiedenis aan de Universiteit Gent en promoveerde te Leiden op het onderzoek naar de middeleeuwse stedelijke secretarie van 's-Hertogenbosch tot ca. 1450. Zij is senior-onderzoeker van het Huygens Instituut voor Nederlandse geschiedenis en cultuur te Amsterdam (KNAW), bewerker van Oorkondenboek van Noord-Brabant en van de Limburgse Oorkonden. Sinds 2018 werkt zij met automatische handschriftherkenning (Transkribus) aan de ontsluiting van de schepenregisters van 's-Hertogenbosch (1366-1811).